

تأثیر قصه‌درمانی بر کاهش نشانه‌های اضطراب جدایی کودکان

جهانگیر کرمی^۱، خدامراد مومنی^۲، *فرشته محمدی^۳، افسانه شهبازی راد^۴

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی قصه‌درمانی بر کاهش نشانه‌های اختلال اضطراب جدایی در کودکان دبستانی شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۲ انجام شده است.

روش: مطالعه حاضر از نوع نیمه تجربی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل بود که نمونه این پژوهش شامل ۲۲ دختر دبستانی پایه اول دبستان می‌باشد که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس شناسایی شدند، و به صورت تصادفی ساده در دو گروه مداخله و کنترل جایگزین شدند، هر دو گروه در پیش‌آزمون و پس‌آزمون با استفاده از پرسشنامه علائم مرضی کودکان که دارای دو فرم ویژه والدین و معلمان است، مورد ارزیابی قرار گرفتند و نتایج با استفاده از تحلیل کواریانس تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که قصه‌درمانی در کاهش نشانه‌های اختلال اضطراب جدایی کودکان در گروه مداخله مؤثر بود ($P < 0.001$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج حاصله، درمانگران و کسانی که با کودک کار می‌کنند می‌توانند از قصه‌درمانی به عنوان یک تکنیک درمانی اثربخش در درمان اختلالات اضطرابی استفاده نمایند.

واژگان کلیدی: قصه‌درمانی، اضطراب جدایی، کودکان.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۱۸

۱- دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

۲- دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

۳- کارشناس ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. (نویسنده مسؤل)

پست الکترونیکی: Fereshtehmohamadi48@gmail.com

۴- دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

مقدمه

اختلالات اضطرابی (anxiety disorder) میزان شیوع بالایی در میان کودکان و نوجوانان دارد که منجر به اختلال در عملکرد تحصیلی و اجتماعی می‌گردد (۱). از بین اختلالات اضطرابی که به طور عمده در دوران کودکی رخ می‌دهد، اختلال اضطراب جدایی (separation anxiety disorder) است که در سنین پیش دبستانی بروز می‌کند و ممکن است سالیان دراز پا برجا بماند. چنین اضطرابی در هر موقعیتی که احتمال جدایی وجود داشته باشد، شدیداً برانگیخته می‌شود و فرد را بر آن می‌دارد تا از موقعیت‌هایی که مستلزم جدایی هستند اجتناب کند (۲). خصوصیت اصلی این نوع اضطراب، اضطراب شدیدی است که هنگام جدایی از والدین، خانه و سایر مکان‌های آشنا ظاهر می‌شود. ناراحتی کودک بیش از آن است که به طور طبیعی با توجه به سطح رشد او انتظار می‌رود. کودکان مبتلا از این می‌ترسند که یکی از افراد نزدیکشان در غیاب آن‌ها دچار صدمه شود و یا به هنگام دوری از مراقبین مهمشان اتفاق وحشتناکی برای آن‌ها روی دهد. بسیاری از کودکان نگرانند خودشان یا والدینشان دچار تصادف شوند یا بیمار شوند. ترس از دزدیده شدن، گم شدن و هرگز دوباره پدر و مادر را ندیدن در این کودکان شایع است (۳).

اختلال‌های اضطرابی کودکی می‌تواند به اختلال روان-شناختی جدی تبدیل شود و اغلب بدون مداخله‌های درمانی مناسب به خودی خود و به مرور زمان از بین نمی‌رود بر خلاف این تصور قدیمی که اضطراب کودکان به خودی خود برطرف می‌شود. اضطراب شروع شده در دوره کودکی عامل خطر مهمی برای سایر اختلالات عاطفی و رفتاری شامل: اضطراب نوجوانی و بزرگسالی، اختلالات تغذیه و خوردن، افسردگی و اختلالات جسمی می‌شود (۴). اختلال اضطراب جدایی در متن تجدیدنظر شده DSM-IV-TR جزء اختلالات دوره شیرخوارگی کودکی و نوجوانی آمده است (۵).

پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهند که کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی ممکن است تشخیص‌های روان‌پزشکی دیگری را نیز همچون اختلال آسیمگی و افسردگی بگیرند.

تقریباً نیمی از کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی به اختلالات اضطرابی دیگر نیز همچون هراس اختصاصی و اضطراب تعمیم‌یافته مبتلا هستند. اختلال اضطراب جدایی همپوشی زیادی با افسردگی و مشکلات رفتاری دارد. بین اضطراب در کودکان و اختلال بیش‌فعالی و کمبود توجه (ADHD: attention deficit- hyper activity disorder) نیز همپوشی زیادی مشاهده شده است (۶).

در میان درمان‌های روان‌شناختی شواهد پژوهشی کافی مبتنی بر اثربخشی مداخله‌های رفتاری و شناختی-رفتاری برای اضطراب وجود دارد (۷). برای نمونه پژوهش‌های زیادی بر اثربخشی درمان شناختی-رفتاری به ویژه به شیوه گروهی و مبتنی بر خانواده و آموزش گروهی در درمان اضطراب کودک تأکید کردند (۸)، از سویی محدودیت‌های شناختی و زبانی کودکان و همچنین انگیزش پایین آن‌ها در شرکت در فرایند درمان باعث شده که قصه‌درمانی (narrative therapy) به عنوان یک روش عالی در مشاوره و درمان مطرح شود (۹). بر همین اساس هدف پژوهش حاضر تعیین اثر قصه‌درمانی گروهی بر اضطراب جدایی کودکان است. فرض بر این است که قصه-پردازی کودک به او فرصتی می‌دهد که به جستجوی مسایل خود و برخورد با آن‌ها در فضایی خیالی و امن و بدون محدودیت بپردازند. در این قالب درمانی لازم نیست که کودک به مشکلات خود اعتراف کند، او می‌تواند شخصیت اصلی را ببیند که با مشکل مبارزه می‌کند، به جستجوی گزینه‌های مختلف می‌پردازد و به راه‌حل دست می‌یابد (۱۰). قهرمان داستان به عنوان الگو عمل کرده و کودک در جریان یادگیری مشاهده‌ای (observational learning) و شرطی‌سازی جانشینی (succession of conditioning) رفتار جدید را از او می‌آموزد (۱۱). یا به زبان روان‌تحلیل‌گری، کودک با قهرمان داستان همانندسازی می‌کند. به عنوان مثال اغلب داستان‌ها شخصیتی را به تصویر می‌کشد که با یای نکره مشخص می‌شوند: پادشاهی، زنی، مردی، شاهزاده‌ای، فرزندی و... که به دلیل کلی بودن لفظ، امکان همانندسازی با این شخصیت‌ها فراهم می‌گردد. این جنبه عمومی شخصیت‌های

مطابق با ملاک فرم معلم پرسشنامه دارای اختلال اضطراب جدایی تشخیص داده شده بودند، و به صورت تصادفی ساده در دو گروه مداخله (۱۱ نفر) و کنترل (۱۱ نفر) جایگزین شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شدید بودن علائم اختلال اضطرابی با توجه به پرسشنامه علائم مرضی کودکان، داوطلب شرکت در پژوهش. در این پژوهش سعی شد تا جنبه‌های اخلاقی در کنار ابعاد فنی و تکنیکی لحاظ شوند. برخی از این ملاحظات به این شرح است: دانش‌آموزان شرکت‌کننده در این طرح از اختیار لازم برای همکاری برخوردار بودند. رضایت والدین و اولیای مدرسه‌ی دانش‌آموزان به صورت شفاهی جلب شد و اطلاعات مربوط به آزمودنی‌ها محفوظ نگه‌داشته شد. سپس ۸ جلسه قصه‌درمانی گروهی برای گروه مداخله اجرا گردید ولی گروه کنترل هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکرد. هر دو گروه از لحاظ سنی و جنسیت هم‌تا شدند. جهت تحلیل نتایج از تحلیل کواریانس استفاده شد. نرم‌افزار مورد استفاده نیز در پژوهش حاضر SPSS نسخه ۱۸ بود. از ابزار زیر جهت گردآوری اطلاعات استفاده شد:

- پرسشنامه علائم مرضی کودکان

در پژوهش حاضر از فرم معلم پرسشنامه علائم مرضی کودکان که ابزاری برای سرنده سریع شایع‌ترین اختلالات روان-پزشکی کودکان بر پایه ملاک‌های تشخیصی DSM-IV ساخته شده است استفاده شد. این پرسشنامه یک مقیاس درجه-بندی رفتار است که اولین بار در سال ۱۹۸۴ توسط اسپیرافکین و گادو بر اساس طبقه‌بندی DSM-III با نام SLUG به منظور غربال ۱۸ اختلال رفتاری و هیجانی در کودکان ۵ تا ۱۲ سال طراحی شد. دارای دو فرم ویژه والدین و معلمان است. فرم والدین دارای ۱۱۲ سوال است که برای ۱۱ گروه عمده و یک گروه اضافی از اختلالات رفتاری تنظیم شده و فرم معلم دارای ۷۷ سوال است، ۹ گروه عمده از اختلالات رفتاری را در برمی‌گیرد. هر یک از گروه‌ها زیر مجموعه خاص خود را دارد و شامل سوالات مربوط به خود است. فهرست شدت علائم اضطرابی کودکان بخشی از پرسشنامه علائم مرضی است که اختصاصاً به ارزیابی علائم اضطراب جدایی کودکان می‌پردازد و سوالات آن در گروه (J) پرسشنامه گنجانده شده است. اسماعیل (۱۸) طی

داستانی به علت قابلیت تعمیم امکان جایگزینی شخصیت مخاطب داستان را فراهم کرده تا فرد به دور از هراس، دست به همانندسازی بزند (۱۲). بررسی‌های فراوانی در رابطه با قصه-درمانی و کتاب‌درمانی (medical books) به عنوان شیوه-های درمانی در درمان اختلالات رفتاری کودکان انجام شده است که نتایج مختلفی را نشان داده است. شیبانی و همکاران به تأثیر قصه‌درمانی بر افسردگی و لجبازی و نافرمانی اشاره کرده-اند (۱۳). باقری در بررسی تأثیر قصه‌درمانی به روش‌های گروهی بر رشد استدلال اخلاقی دختران نوجوان بزهکار نتایج معناداری را به دست آورد (۱۴). یوسفی و روشن اثر قصه‌درمانی بر راهبردهای رویارویی کودکان با مشکلات یادگیری را معنادار گزارش کردند (۱۵). نصیرزاده و روشن نیز اثربخشی قصه‌درمانی بر کاهش نشانه‌های پرخاشگری در کودکان شش تا هشت ساله را مثبت ارزیابی کردند (۱۶). بنابراین هدف کلی از این بررسی تعیین تأثیرات روش‌های مداخله‌ای قصه‌درمانی به عنوان یک فن‌درمانی که آمیخته‌ای از بازی و آموزش شناختی-رفتاری است، بر کاهش نشانه‌های اضطراب جدایی در کودکان دبستانی است. بدین ترتیب فرضیه پژوهش به این صورت است که قصه‌درمانی بر کاهش نشانه‌های اضطراب جدایی کودکان دبستانی تأثیرگذار است.

روش

این پژوهش از نوع نیمه تجربی با طرح پیش‌آزمون - پس-آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش را دانش-آموزان دختر با اختلال اضطراب جدایی پایه اول دبستان شهر کرمانشاه تشکیل داده‌اند، که به منظور انتخاب نمونه، در یک مدرسه ابتدایی دخترانه، فرم معلم پرسشنامه علائم مرضی کودکان (CSI-4) در مورد همه دانش‌آموزان پایه اول این مدرسه اجرا شد. برای انتخاب حجم نمونه پژوهش بنا بر نظر دل‌اور که معتقد است تعداد نمونه در تحقیقات آزمایشی با تعداد ۱۵ نفر در هر گروه مناسب است (۱۷)، در این پژوهش نیز تعداد ۱۵ نفر در هر گروه انتخاب شد، اما به سبب ریزشی که در گروه‌ها اتفاق افتاد، نهایتاً تعداد ۲۲ نفر از دانش‌آموزانی که

نشانه گفته‌ها و عقاید متفاوت و احتمالاً دلخواه است. آزمودنی تشویق می‌شود دکمه را بازبینی کند و سپس دکمه‌ای را که احساس می‌کند، حرفی برای گفتن دارد انتخاب کند و دلیل انتخاب را توضیح دهد و سپس آن‌را به لباس خود وصل کند.

۳- کلمه قصه مرا حدس بزن: هدف از این فن

دستیابی به افکار، احساسات، مسایل و مشکلات اساسی و شیوه کنار آمدن کودکان با مشکلات است، هر کودک کارتی را از میان کارت‌هایی که کلمه‌هایی (مانند خانواده، پدر، مادر، صبر، جادوگر، جنگل، تنهایی، ترس و غم و انواع احساسات) بر روی آن نوشته شده است، انتخاب می‌کند این کلمه‌ها به مشکلات کودکان مربوط است، سپس از کودکان خواسته می‌شود با آن کلمه قصه‌ای بسازند که آغاز، میانه و پایان داشته باشد.

۴- فن قصه‌گویی با اشیاء: هدف از این فن کمک به

کودکان در شناسایی تعارض‌ها و احساسات دردناک خود و ابراز آن‌ها است. در این فن اشیایی مانند ماشین، موبایل، عروسک، دسته کلید، اردک پلاستیکی را روی میز کودکان چیده و سپس از آن‌ها خواسته می‌شود تا قصه‌ای جالب و آموزشی بگویند که در قصه‌هاشان یکی از اشیاء به کار رفته باشد، قصه‌ها می‌بایست به گونه‌ای باشد که سایر افراد گروه بتوانند آن‌را تکرار کنند و به سوال‌هایی که درمانگر طرح می‌کند پاسخ دهند. درمانگر جهت گفت‌وگوها را به سمت تعارض‌ها یا احساسات دردناک کودکی که قصه را بیان کرده، سوق می‌دهد، سپس به کمک افراد گروه پیامدها و راه‌حل‌ها را شناسایی می‌کند.

۵- فن قصه‌درمانی با استفاده از استعاره: هدف از

این فن متوجه ساختن کودک به امکانات جدید توانایی و پیشنهادهایی است که می‌تواند به پایانی خوش منجر شود و امید و خوشی ایجاد کند در این فن ابتدا درمانگر بر مبنای اطلاعات به دست آمده از شرح حال و معاینه وضعیت روانی، نیازهای فردی، تعارض‌ها و عوامل فشارزا را در هریک از آزمودنی‌ها شناسایی می‌کند و پس از آن قصه‌هایی را می‌سازند که قهرمان‌های آن‌ها مشکلاتی مشابه مشکلات آزمودنی‌ها داشته‌اند. قصه‌ها به گونه‌ای تنظیم می‌شوند که قهرمان قصه‌ها، مهارت‌ها و شیوه‌های رویایی تازه‌ای را برای غلبه بر مشکلات به

یک هنجاریابی شاخص‌های روایی و پایایی این پرسشنامه را بر روی تعداد ۶۸۰ دانش‌آموز ۱۴-۶ ساله مورد بررسی قرار داده است. نتایج پژوهش در زمینه بررسی پایایی CSI-4 با روش اجرای مجدد آزمون نشان می‌دهد که این پرسشنامه به مثابه ابزار سنجش اختلال رفتاری و هیجانی در کودکان ایران، از پایایی نسبتاً خوبی برخوردار است و به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمد، لذا این آزمون می‌تواند به صورت یک ابزار غربالگری اختلال‌های رفتاری و هیجانی در کودکان، مورد استفاده قرار گیرد. توکلی‌زاده نیز در مطالعه‌ای بر روی ۴۰۰ دانش‌آموز دبستانی شهر گناباد روایی و پایایی این ابزار را مطلوب گزارش کرده است (۱۹).

برگه‌ی اطلاعات دموگرافیک: که شامل اطلاعاتی در

خصوص سن، معدل و... دانش‌آموزان بود.

شیوه اجرا

فرایند قصه‌درمانی طی هشت جلسه ۴۵ دقیقه‌ای به مدت ۲ ماه و هفته‌ای یک جلسه در یکی از کلاس‌های دبستان به صورت متوالی اجرا شد. قصه‌ها بر اساس نشانه‌های اختلال اضطراب جدایی کودکان و با هدف افزایش سطح توجه و یادگیری در آن‌ها، آموزش مهارت‌های مورد نیازشان در مدرسه و در برخورد با مشکلات تعاملی روزمره‌شان تدوین شد، پنج فن به کار گرفته شده در جلسات به شرح زیر است:

۱- بازی با کلمات احساسی: هدف از این فن، افزایش

آگاهی و هشیاری آزمودنی‌ها در مورد احساس‌ها و هیجان‌هایشان بوده است. از کودکان خواسته می‌شد با گوش دادن به موقعیت‌های فرضی که درمانگر می‌گوید احساسات مختلف را شناسایی کنند و نام ببرند، سپس درمانگر نام احساسات مختلف را روی کارت‌هایی می‌نویسد و با آن‌ها قصه‌هایی بیان می‌کند و پس از بحث و گفت‌وگو با کودکان در مورد آن‌ها نوبت به کودکان می‌رسد، تا با آن‌ها قصه‌ایی بیان کنند. این فن در ۲ جلسه نخست به کار برده شده است.

۲- روش جعبه دکمه‌ها: هدف از این فن، افزایش

توانایی آزمودنی‌ها در برقراری ارتباط کلامی و ابراز احساسات و افکار خود است این فن به مثابه ابزاری به کار برده می‌شود که

کار می‌برد. پایان همه قصه‌ها همیشه مثبت و پر از موفقیت است و به جای ضعف‌ها و ناامیدی‌ها بر توانمندی و امیدواری تأکید شده است (۲۰).

یافته‌ها

نمونه‌های پژوهش ۲۲ نفر با دامنه سنی ۷-۸ سال، با میانگین سنی و انحراف استاندارد در گروه مداخله: $7/2 \pm 0/5$ و در گروه کنترل: $7/3 \pm 0/4$ بود.

جدول ۱: شاخص‌های آمار توصیفی اضطراب جدایی کودکان در دو گروه مداخله و کنترل

گروه‌ها	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
مداخله	۱۹/۲۰	۲/۶۳	۱۴/۴۶	۱/۱۲
کنترل	۲۰/۶۷	۱/۸۶	۱۹/۹۴	۱/۶۰

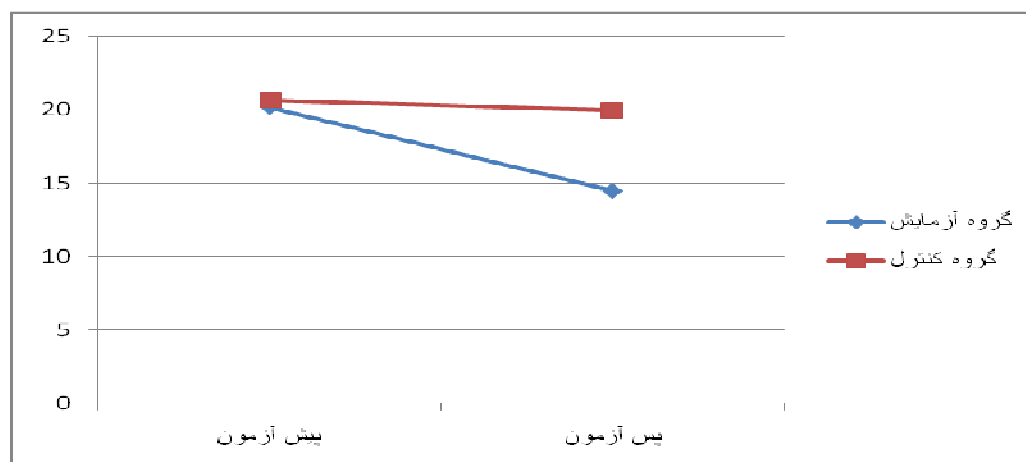
آمده در سطح معناداری $P < 0/001$ حاکی از اثربخشی قصه-درمانی در کاهش اضطراب جدایی کودکان بود. و با توجه به اندازه محاسبه شده اثر اِتا می‌توان گفت که ۸۳/۶ درصد واریانس اضطراب جدایی توسط متغیر مستقل قصه‌درمانی تبیین می‌شود.

برای انجام تحلیل کواریانس ابتدا پیش‌فرض‌های آن مورد بررسی قرار گرفت که همه‌ی شرایط تحلیل کواریانس برقرار بود. پس از تعدیل نمرات پیش‌آزمون، اثربخشی قصه‌درمانی بر کاهش اضطراب جدایی کودکان در گروه مداخله مورد بررسی قرار گرفت، با توجه به نتایج جدول ۲، میزان $F = 96/83$ بدست

جدول ۲: نتایج تحلیل کواریانس نمرات اضطراب جدایی

شاخص‌های آماری	مجموعه مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اِتا
پیش‌آزمون	۸/۷۲	۱	۸/۷۲	۵/۵۹	۰/۰۲	۰/۲۲۸
گروه	۱۵۱/۰۳	۱	۱۵۱/۰۳	۹۶/۸۳	۰/۰۰۱	۰/۸۳۶
خطا	۲۹/۶۳	۱۹	۱/۵۶			

با توجه به نمودار ۱ نیز می‌توان گفت که میزان اضطراب در گروه مداخله بعد از اعمال مداخله قصه‌درمانی کاهش یافته است، در حالی-که در گروه کنترل چنین کاهش معناداری مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۱: مقایسه گروه مداخله و کنترل در میزان اضطراب جدایی

بحث

برای استفاده از قصه در مداخله‌های درمانی کودکان و نوجوانان نشان دهند به خصوص که این امر در سنت تربیتی ما جایگاه خاص خود را نیز دارد.

محدودیت‌ها

در پایان شایان ذکر است که پژوهش حاضر از نظر تعمیم-پذیری بررسی‌های بیشتری را می‌طلبد، با توجه به این که محل اجرای پژوهش تنها در یک محدوده‌ی جغرافیایی (یک شهر) انجام شده است، امکان تعمیم نتایج به کل جامعه میسر نیست. لذا پیشنهاد می‌شود همین پژوهش در مناطق دیگر نیز اجرا شود. محدود بودن تعداد کودکان گروه نمونه که تعمیم‌پذیری نتایج را دستخوش محدودیت می‌کرد. اجرای تکنیک قصه-درمانی توسط پژوهشگر نیز از دیگر محدودیت‌ها بود که می‌تواند در سوگیری نتایج تأثیرگذار بوده باشد.

نتیجه‌گیری نهایی

پیشنهاد می‌شود که آموزش کودکان در قالب قصه‌های آموزشی باشد و بسیاری از مفاهیم را در این قالب به کودکان آموزش داد. همچنین پیشنهاد می‌شود که انجام پژوهش‌های طولی در این زمینه صورت گیرد و همچنین تأثیر این شیوه و تکنیک درمانی بر دیگر اختلالات و مشکلات کودکان در پژوهش‌های آتی مورد بررسی قرار گیرد. و درمانگران و کسانی که با کودک کار می‌کنند این تکنیک درمانی را در درمان اختلالات اضطرابی مورد استفاده قرار دهند.

تشکر و قدردانی

از کلیه کسانی که در این پژوهش همکاری داشتند، کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

پژوهش حاضر، برای بررسی تأثیر قصه‌درمانی بر کاهش نشانه‌های اضطراب جدایی کودکان پایه اول دبستان شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۲ انجام شد، نتایج نشان داد که نمرات اضطراب جدایی در کودکانی که در قصه‌درمانی شرکت کرده بودند، به طور معناداری کمتر از نمرات اضطراب جدایی در کودکان گروه گواه بود، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که قصه-درمانی باعث کاهش نشانه‌های اضطراب جدایی می‌شود. نتیجه این پژوهش با نتایج پژوهش‌های پیشین، که از قصه و قالب آن به عنوان وسیله‌ای برای کاهش مشکلات عاطفی و رفتاری کودکان و افزایش رفتارهای مثبت در آن‌ها استفاده شده است هماهنگی دارد. به عنوان نمونه با پژوهش‌های شیبانی و همکاران (۱۳)، باقری (۱۴)، یوسفی و روشن (۱۵) و نصیرزاده و روشن (۱۶) همسویی دارد. این چنین به نظر می‌رسد که قصه-های به کار گرفته شده در این برنامه‌ها احتمالاً توانسته‌اند که رفتارهای جدید را به کودکان آموزش دهند، به نظر می‌رسد دانش‌آموزان در این برنامه به واسطه شخصیت‌های داستانی با سناریوهای رفتاری تازه و کاربردی آشنا می‌شوند و فضای استعاره‌ای قصه، آن‌ها را برای عمل با آموخته‌های خود آماده می‌سازد. در تبیین نتیجه مذکور باید اشاره نمود که کودکان در این هشت جلسه یک ساعت بدون حضور مادر بودن را تجربه می‌کنند و به طور عینی به این تجربه دست می‌یابند که عدم حضور والدین مساوی با آسیب دیدن یا بروز مشکلاتی برای آن‌ها نیست. همچنین در جلسات قصه‌درمانی، قصه‌هایی که در رابطه با اضطراب جدایی کودکان از والدینشان گفته می‌شود که در این قصه‌ها هم نقش مادر و هم نقش کودک مطرح می‌شود و باعث می‌شود کودکان احساسات خود را هنگام جدایی از مادر بروز دهند. همچنین دیدگاه کودکان دیگر را نیز بشنوند و متوجه شوند که مشکل و ترس آن‌ها فقط مربوط به آن‌ها نیست، بلکه کودکان دیگر نیز چنین احساساتی دارند و این مسأله به برون-ریزی احساسات آنان کمک می‌کند. با توجه به مطالب مذکور، درمانگران بالینی و روانشناسان کودک می‌توانند جدیت بیشتری

منابع

- 1- Warner CM, Reigada LC, Fisher PH, Saborsky AL, Benkov KJ. CBT for anxiety and associated somatic complaints in pediatric medical settings: an open pilot study. *J Clin Psychol in Med Settings*. 2009;16(2): 169-177.
- 2- Dadsetan P. Pathological psychological evolution from childhood to adulthood. Tehran: Samt. 2003. (Persian).
- 3- Sadock BJ, Sadock V. Brief Psychiatric Kaplan and Sadock. Volume II, Translated by H. Rafiee & Arjmand, Tehran: Venerable: 2003.(Persian).
- 4- Waters AM, Neuman DL, Henry JC, Craske MG, Ornitz EM. Baseline and affective startle modulation by angry and neutral face in 4-8 years old anxious and non anxious children. *Biol Psychol*.2008;78(1): 10-19.
- 5- American Psychiatric Association .Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 4th ed. Text revision. Washington, DC: American Psychiatric Association.2000.
- 6- Sadock BJ, Sadok V. Brief Psychiatric Kaplan and Sadock. Translated by Poorafkari. Tehran: Shahreab, 2003.
- 7- Beidel DC, Tarner SM. Childhood anxiety disorder: A Guide to Research and treatment. NewYork: Rutledge (2005).
- 8- Bernstein GA, Layne AE, Egan EA, Tennison DM. School-based interventions for anxious children. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*.2005; 44(11):1118-27.
- 9- Thompson Ch, Rudolph L. Counsil to Child. Translated by Tahorian. Tehran: Development Publications. 2005.(Persian).
- 10- Carlson R. Therapeutic use of story in therapy with children. *Guidance & Counseling*.2001;16(3): 92-100.
- 11- Heffner M. Excremental support for the use of storytelling to the effect of storytelling on multiple and mixed ratio (FR)/ differential reinforcement of low rate (DRL) schedule responding. unpublished Doctoral Dissertation. west Virginia University, 2003.
- 12- Karimi A. Love Therapy. Tehran: Danjeh, 2004. (Persian).
- 13- Sheybani Sh, Yoosefi A, Delavar A. The effect of narrative therapy on depression of children. *Research on Exceptional Children*.2006; 6(4): 893-916.(Persian).
- 14- Bagheri M. Evaluation of the treatment group counseling on the development of moral reasoning stories delinquent adolescent girls. Art in the First Congress (articles) Tehran: Shahhid Behesti University, 2006: 121. (Persian).
- 15- Yoosefi Looyeh M, Matin A. The effect of narrative therapy on coping strategies of children with learning difficulties. *Journal of Exceptional children*. 2006;6(2):603-622. (Persian).
- 16- Nasirzadeh R, Roshan R. The effect of storytelling on aggression in six to eight-year old boys. *Iraninan Psychiatry and Clinical Psychology*.2010;16(2):118-126.(Persian).
- 17- Delavar A. Search method in psychology and educational science. Tehran: Virayesh Publication. 2002.(Persian).

- 18- Mohammad Esmail E. Reliability, validity and determine cut points dysfunction Child Symptom Inventory (CSI-4) on 6-14 year old students in elementary and secondary schools in Tehran. Tehran: Center for Exceptional Children. 2004.(Persian).
- 19- Tavakolizadeh G. Study of epidemiology of disruptive behavior disorders in school children in Gonabad City. MS.C Thesis. Iran University of medical Science. 1996. (Persian).
- 20- Kadusn E, Schaefer G. Preferred method of play therapy. Translated by Saberi & Vakili. Tehran: Agah, 2005. (Persian).

The effectiveness of narrative therapy for reducing symptoms of separation anxiety in children

Karami J¹, Momeni K², *Mohammadi F³, Shahbazirad A⁴

Abstract

Introduction: The study aimed to determine the effectiveness of narrative therapy for reducing symptoms of separation anxiety disorder in primary school children was conducted in 2013 in Kermanshah.

Methods: The study was a semi-experimental design with pre-posttest design with control group. 22 girls of primary school were selected based on the available sampling and assigned to the experimental and control groups, randomly. Both the pre-test and post-test using the Child Symptom Inventory, which has two forms, especially parents and teachers, were evaluated, and The data were analyzed using analysis of covariance.

Results: The results showed that narrative therapy in reducing the symptoms of separation anxiety disorder in children in the experimental group was effective ($P < 0.001$).

Conclusion: According to the results, therapists and others who work with children can to use therapy techniques to treat anxiety disorders.

Key words: Narrative Therapy, Separation Anxiety, Children.

Received: 7 February 2015

Accepted: 19 March 2015

1- Assistant Professor in Psychology, Faculty of social Science, Razi University, Kermanshah, Iran.

2- Assistant Professor in Psychology, Faculty of social Science, Razi University, Kermanshah, Iran.

3- MSc in Psychology, Faculty of social Science, Razi University, Kermanshah, Iran. **(Corresponding Author)**

E-mail: Fereshtehmohamadi48@gmail.com)

4- PhD student in Psychology, Faculty of Literature & Humanities Science, Lorestan University, Khoram Abad, Iran.